

Canada - Bosnia and Herzegovina Judicial Reform Project

Funded by the Government of Canada through the Canadian International Development Agency (CIDA)
Implemented by the Consortium GENIVAR-University of Ottawa

Uvodni okrugli sto “Biti medijator u Bosni i Hercegovini”

Sarajevo, 18-19 maj 2007
Hotel “Terme” Sarajevo

Uloga medijatora u promovisanju i razvoju medijacijske kulture u demokratskom društvu

Ted Hill

Velika mi je čast što sam dobio poziv da vam se obratim danas. Ovo je poseban dan za vas koji će te biti zvanično proglašeni medijatorima u BiH. Dakle, prije nego što počnem želio bih da vam čestitam. Završili ste obuku na visokom nivou i sada imate sposobnosti, znanje i etičko razumjevanje da možete pružiti vrlo vrijednu uslugu svojim sugrađanima. Vi ste lice profesije medijacije u ovoj zemlji.

Ova prilika nije samo posebna za one koji će biti zvanično registrovani kao medijatori. Ovo je, također, vrlo poseban i čak istorijski događaj za zemlju. On predstavlja rezultat rješenosti, predanosti i napornog rada grupe posvećenih ljudi tokom više godina. Udruženje medijatora, kao i zakoni i pravilnici koji rukovode profesijom su proizvod jedne ogromne investicije, ne samo finansijske, nego i ljudske energije, koja je u velikoj mjeri data na dobrovoljnoj osnovi. S tim u vezi želim čestitati svim ljudima koji su uključeni, a mnogi od njih nisu trenutno sa nama u ovoj sobi.

Moja perspektiva

Kao direktor Kanada-BiH Projekta pravne reforme (JRP), ja imam i profesionalni interes za razvoj medijacije u BiH. Kanada-BiH Projekt pravne reforme (JRP) je povezan sa radom Udruženja medijatora i sudija na Općinskom sudu Sarajevo i Osnovnom sudu u Banjoj Luci na razne načine i moji saradnici i ja imamo blisku saradnju sa Udruženjem medijatora. Međutim, moj stvarni interes za medijaciju u Bosni i Hercegovini ide dublje od toga. Ja sam još više zainteresovan jer sam i sam medijator. Nadalje, ja sam zainteresovan za razvoj medijacije u BiH jer je to treća zemlja u kojoj sam ja uključen u razvoj medijacije. Možda će biti od pomoći da prikazem svoje viđenje tako što ću vam reći nešto o svom iskustvu profesionalnog medijatora. To će vam pomoći da procijenite moje stanove koje ću vam iznijeti o medijaciji u BiH.

Kada sam se kvalificirao kao medijator 1990. godine, ja sam radio kao advokat u Kanadi. Moja advokatura se uglavnom bavila građanskim parnicama, a to je podrazumjevalo osiguranje i slučajeve povreda osoba. Također sam se bavio i porodičnim pravom. U to vrijeme, medijacija je već postajala popularna u Sjedinjenim Državama, a Kanada je brzo hvatala korak u ovom polju. Moja advokatura me sponzorirala da upišem kurseve medijacije i postao sam kvalifikovani medijator, prvo u porodičnoj medijaciji, a onda u naprednoj komercijalnoj medijaciji. Ubrzo sam shvatio da to što sam kvalifikovan nije samo po sebi rezultiralo u preporukama. Nastavio sam svoju glavnu aktivnost kao pravnik. Da sam čekao da mi preporuke dođu same, vjerovatno bih još čekao na moju prvu medijaciju.

Canada - Bosnia and Herzegovina Judicial Reform Project

Funded by the Government of Canada through the Canadian International Development Agency (CIDA)
Implemented by the Consortium GENIVAR-University of Ottawa

U Kanadi, kao i u većini zemalja za koje znam, pravnici koji se bave medijacijom su prepušteni sami sebi u pronalaženju klijenata. Nije postojalo Udruženje medijatora ili neko drugo profesionalno tijelo kojem sam se mogao obratiti za preporuke ili bilo kakvu podršku u poslu. Svaki medijator je slobodni strijelac. Dakle situacija je bila potpuno drugačija u Kanadi od trenutne situacije u BiH. U Kanadi, mnogi kvalifikovani medijatori nastavljaju samostalno raditi na razvoju svoje prakse. Ukoliko nisu aktivno uključeni u promovisanje svojih usluga i razvoj na osnovu prethodnih uspješnih medijacija, vjerovatno će dobiti malo preporuka, ako i toliko.

Moj drugi angažman na medijaciji se desio nekoliko godina kasnije, dok sam živio i radio u Vanuatu, maloj zemlji u središtu južnog pacifika. Do prije tri godine, vrlo malo ljudi je imalo ideju o konceptu medijacije kao alternative za rješavanje sporova koje bi u suprotnom bili rješavani u sudskim procesima. Pravna zajednica je mala, vrlo bliska i nije bila spremna da prihvata nove ideje. Pravnici su posmatrali medijaciju kao prijetnju tradicionalnom načinu rješavanja sporova na sudu. U određenoj mjeri, pravnici su shvatali da je to proces koji je suprotan suparničkom imidžu koji su oni htjeli da održe. Oni su također to vidjeli kao prijetnju njihovoj zaradi. I sam bivši advokat, mogao sam se poistovjetiti sa takvim mentalitetom. Mnoge sudije su bile skeptične. Osjetili su se donekle ugroženi bilo kakvim procesom koji da pravni osnov rješavanju sukoba time što zaobilazi sudski autoritet.

Ne mislim da je odnos pravnika i sudija specifičan za bilo koji određeni pravni sistem. Možda ste i sami bili u mogućnosti da primjetite ovakav pristup među određenim članovima sudske i pravne zajednice u BiH.

Dakle, koliko medijatora dobija preporuke? Prema mom iskustvu medijatora u Kanadi, potrebno je neko vrijeme da postanete poznati i da vam počnu vjerovati. Proveo sam mjesec u razgovoru o medijaciji sa pravnicima i u pokušaju da ih ubjedim da je to pravovaljana alternativa drugim načinima rješavanja sporova. Razgovarao sam sa raznim zajednicama i davao im svoje posjetnice. Moja pravna firma je također platila reklamu u imeniku. Bio sam oduševljen kad sam dobio prvu preporuku (bio je u pitanju razvod gdje su problem predstavljali i skrbništvo nad djecom, i plaćanje stvorenih obaveza i podjela imovine).

Kako je medijacija u Kanadi bila sve bolje prihvaćena, sve više i više medijatora su postajali kvalifikovani i natjecanje za preporuke je rezultiralo raznim marketinškim tehnikama. Neki medijatori su oglašavali. Neki medijatori su se specijalizirali u određenim vrstama sporova i koncentrisali su svoje promoviranje na specijalizovane profesije, kao što su osiguravajuće kuće, sindikati radnika, banke, građanska udruženja, i tako dalje. Naj efektivniji način promoviranja, kao što je slučaj i sa mnogim drugim profesijama, je zapravo imati reputaciju uspješnog u svojoj profesiji, baš kao što vrijedi i za advokate, doktore i druge profesije. Zadovoljna mušterija je vaš najbolji prijatelj u marketinškoj strategiji.

U Vanuatu, proces uvođenja medijacije je bio dosta sličan. Pravosuđe i predstavnici profesije su bili čak i tradicionalniji nego što je to bio slučaj u Kanadi, kada je medijacija postala popularna. U 2002 godini, Zakon o građanskoj parnici je bio promijenjen kako bi se omogućilo, prvi put, preporuka za prenošenje slučajeva sa sudova na medijatore. Ipak, bilo je potrebno da prođe više od godine da prvi slučaj bude preporučan od strane suda. Tokom te godine, ja sam nastavio da spominjem sudijama i pravnicima, kad god sam imao

Canada - Bosnia and Herzegovina Judicial Reform Project

Funded by the Government of Canada through the Canadian International Development Agency (CIDA)
Implemented by the Consortium GENIVAR-University of Ottawa

mogućnost, da sam slobodan prihvatiti slučaj po preporuci. Prva preporuka je došla preko prijatelja. Nakon preporuke za prvi slučaj, slijedile su polako i naredne. Čak i sada medijacijska praksa tek polako počinje u Vanuatu i trebaće dosta vremena dok ne postane opće poznata, prihvaćena i primjenjena.

Trenutne okolnosti vezane za medijaciju u BiH

U Bosni i Hercegovini, medijacija je prevazišla period maloljetnosti i sada je spremna za zreliji razvoj. Pilot projekat je završen i Udruženje medijatora je odgovorna za vlastitu budućnost – i za budućnost medijacije u BiH. Medijacija ima ogroman potencijal

Postoji nekoliko sličnosti između medijacije u Bosni i Hercegovini i medijacije u drugim zemljama:

- Mjere se uspostavljene da se osigura da medijatori imaju odgovarajuću kvalifikaciju i da posao obavljaju u skladu sa etičkim principima.
- Medijacija sudskih slučajeva nije usluga koju pruža vlada već nešto što daje vrijednost za uloženi novac. Ukoliko ljudi ne vide da medijacija predstavlja dobru vrijednost za koju su spremni da plate, neće biti preporuke za njeno korištenje.
- Advokati kao i osobe koje nisu advokati mogu biti medijatori
- To može biti honorarni posao za ljude koji se bave drugim profesijama

Još jedna sličnost sa nekim zemljama je ta da sudovi ne koriste u potpunosti svoju mogućnost da upute građanske sporove na Asocijaciju tokom pripremnog saslušanja u građanskoj parnici. Tako da postoji još veći potencijal za rast.

Koje prednosti imaju medijatori u BiH?

- Činjenica da je medijacija uspješna. Ona smanjuje troškove, sporazumna je, brza, fleksibilna, itd.
- Činjenica da postoje zakoni kojima se omogućava i reguliše medijacija.
- Državna vlada je odlučna da pomogne u razvoju medijacije
- Udruženje medijatora ima zakonska ovlaštenja da kontroliše medijaciju.
- Ogroman zaostatak slučajeva stvara odgode i nezadovoljstvo sa sudskim procesom. Odgode i sudski troškovi predstavljaju motivaciju za strane da razmotre alternative.
- Postoji nedostatak povjerenja u sudove u određenim krugovima.

Canada - Bosnia and Herzegovina Judicial Reform Project

Funded by the Government of Canada through the Canadian International Development Agency (CIDA)
Implemented by the Consortium GENIVAR-University of Ottawa

- Vi ste kvalifikovani i zaštićeni od konkurencije zakonima kojima se traži od medijatora da budu kvalifikovani i registrovani.
- Postoji veliko potencijalno tržište za medijaciju koje još uvijek nije dodiruto.

Sa kojim izazovima se suočavaju medijatori u BiH?

- Ljudi nisu upoznati sa medijacijom.
- Pravnici nisu upoznati sa medijacijom ili imaju pogrešne predodžbe o njoj
- Pravnici su nepovjerljivi prema medijaciji
- Praksa kod građanskih sporova na sudovima nije koordinisana na način da favorizira upućivanje na medijaciju
- Neki suci nisu odlučni u sprovođenju medijacije.
- Cijena može biti shvaćena kao previsoka za neke osobe da plate unaprijed bez garancije uspjeha.
- Medijatori su odgovorni da prave nacрте ugovore koji su pravno sprovodivi. Za ovo je potrebno pravno razumijevanje zakona koji se tiču izvršnosti koje svi medijatori ne posjeduju, posebno oni koji nisu pravnici.
- Profesija nije fleksibilna. Medijatori nisu slobodni strijelci.

Šta medijatori mogu uraditi da promovišu davanje preporuka?

Da parafraziram poznatu izreku bivšeg Predsjednika SAD-a: “Ne pitajte šta Udruženje može da učini za vas, radije pitajte šta vi možete da uradite za vaše Udruženje.” Drugi način na koji se može reći ista stvar je DA STE VI Udruženje medijatora. Odgovornost svakog medijatora pojedinačno je da učini šta god je moguće da dobije preporuke. Ovo će automatski razviti snagu Udruženja medijatora.

Po mom mišljenju, medijatori u BiH imaju odgovornost da pojedinačno promovišu medijaciju. Obaveza medijatora da dobiju preporuke se podrazumijeva po pravilu 5 Pravilnika o registru medijatora kojim je regulisano da samo u slučajevima kada se strane ne mogu složiti o izboru medijatora da će medijatora za njih izabrati Udruženje. To bi pomoglo stranama kod izbora medijatora ako je taj medijator već poznat stranama. Ovo rezultira iz ličnog napredovanja.

Canada - Bosnia and Herzegovina Judicial Reform Project

Funded by the Government of Canada through the Canadian International Development Agency (CIDA)
Implemented by the Consortium GENIVAR-University of Ottawa

Šta medijatori mogu da urade da promovišu medijaciju?

- Razviju lični marketinški plan
- Razdijele nacрте medijacijskih ugovora
- Razdijele primjer klauzule razrješenja spora koja ide u ugovor
- Podijele vizitke
- Govore na skupovima kad god je to moguće
- Traže pojedinačne preporuke od pravnika
- Koristite vaše poslovne kontakte

Drugi načini za promovisanje medijacije

1. Tražite sporove koji nisu stigli do suda (Pravilo 2 Preporuka medijacije omogućuje ovu vrstu preporuka). Možete li se sjetiti primjera spora za koji ste čuli?
2. Budite u potrazi za mogućim trećim stranama koje mogu biti izvor preporuka (Provjerite pravilo 6 Pravilnika o preporukama) Ko su te osobe?

Koja ograničenja postoje?

Disciplinski pravilnik kaže da se medijatori ne mogu oglašavati—u suprotnosti sa aktima Udruženja medijatora. Udruženje medijatora treba obezbijediti neke smjernice medijatorima. Koja vrsta promocije je legitimna, a koja nije. Kada se jednom to utvrdi medijatori trebaju biti veoma aktivni u okviru dozvoljenih pravila.

Šta vaše Udruženje može uraditi za vas?

1. Objaviti listu medijatora u sudovima, ministarstvima pravde, Službenim novinama (pravila 3 i 4 Pravilnika o registru medijatora)
2. Obezbijediri efikasno i fer upućivanje slučajeva medijatorima kada se strane ne mogu složiti (pravilo 5)
3. Jasno definisati koja su ograničenja kod promovisanja i oglašavanja medijatora. Ja bih predložio da se da značajna sloboda medijatorima pojedinačno, sa razumnim uslovima i ograničenjima. Amko oglašavanje pomaže nekom medijatoru, svi medijatori će imati koristi od jačanja javne svijesti.
4. Raditi sa međunarodnim projektima kao što je Kanada-BiH Projekt pravne reforme (JRP) da se promoviše medijacija u javnosti i ojača uredjenje Udruženja medijatora.

Canada - Bosnia and Herzegovina Judicial Reform Project

Funded by the Government of Canada through the Canadian International Development Agency (CIDA)
Implemented by the Consortium GENIVAR-University of Ottawa

Dalja obuka za registrovane medijatore

Moje lično iskustvo je da je obuka koju sam imao značajno pomogla u procesu medijacije spora. Kad god sam osjetio da gubim nadzor ili kada se svi počnu prepirati u sred medijacije, vratio bih se osnovnoj strukturi koju smo svi učili. (Da li se nalazim na nivou 1, nivou 2, itd.? Kako se možemo pomjeriti sa pozicija na temeljni interes? Trebam li promijeniti okvir?) Medjutim, kao i kod puno stvari u životu, iako je obuka bila od velike koristi, *stvarno* učenje se postiže kada sam zaista radio na stvarnoj medijaciji. Sigurna sam da su mnogi od vas ovo već otkrili. Nadam se da će i ostali imati priliku da ovo uvide u skorijoj budućnosti.

Iako Pravilnik traži stalni razvoj vještina i obuku, ono što je potrebno je skup iskustva i stručnosti u zemlji koji se može dijeliti kroz obuku. Najnapredniji predavači (treneri) su oni sa savremenim iskustvom.

Želio bih završiti svoje obraćanje postavljanjem sljedećih pitanja za diskusiju:

Šta ako su medijatori *jedini* odgovorni za medijaciju od sada pa nadalje? Kako biste se organizovali? S kime biste razgovarali? Šta biste uradili?